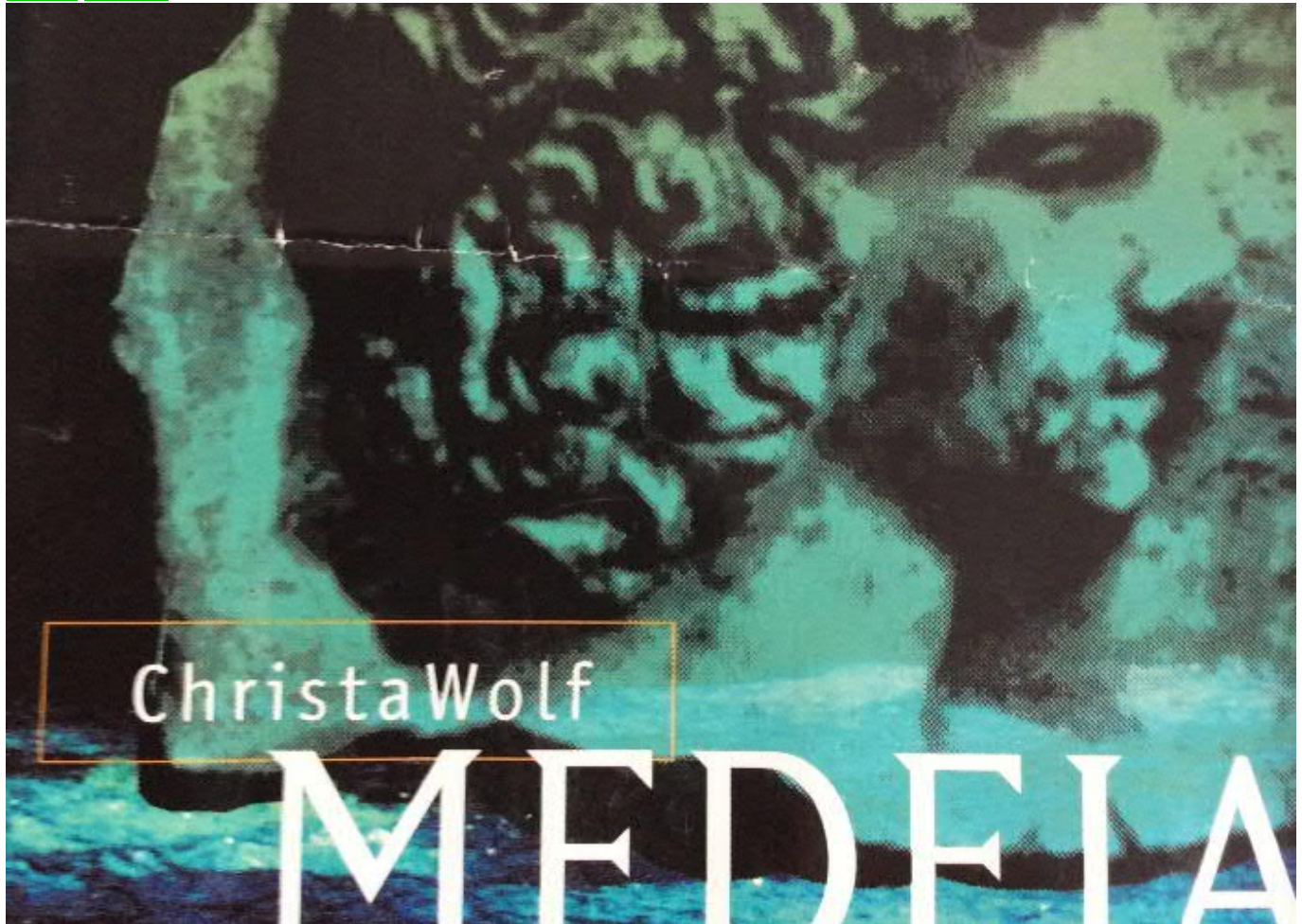

Christa Wolf: Medeia

[PM/30 ADMIN](#)

Kreikkalaisen tarun käytöstä – DANIEL PAJUNEN (19.4.2019)

Antiikin Kreikan tarustoon kuuluva Medeian traaginen kohtalo on inspiroinut taiteilijoita antiikista nykypäivään. Useat kreikkalaiset ja roomalaiset runoilijat sekä näytelmäkirjailijat tekivät aikanaan Medeian myyttisestä tarinasta omat versionsa. Näistä useista tulkinnoista meidän aikaamme on säilynyt vain kaksi kokonaisena: Euripideen versio vuodelta 431 eaa. ja Senecan tulkinta n. 35-100 jaa. (Euripides 1966, X; Seneca 2013, 7-8.) Oman version Medeian tarinasta on kirjoittanut myös itäsaksalainen Christa Wolf, joka käyttää antiikin myyttejä aineksina kahdessa romaanissaan: vuonna 1985 suomennettuna julkaistussa *Kassandrassa* ja vuonna 2000 julkaistussa *Medeia – Kertomus kuudella äänellä*.

Keskityn tässä esseessä Medeian myyttiä hyödyntävään romaaniin (Wolf 2000). Vertailen Wolfin romaanin

versiota Medeian tarusta Euripideen (1966) tulkintaan sekä Paavo Castrénin kirjassaan *Antiikin myytit* (2017) ja Mika Kajavan *Mitä jokaisen tulisi tietää antiikista* (2013, 119-120) teoksessa esittämiin Medeia-taruihin. Keskityn etenkin siihen, miten Wolfin romaani pyrkii rationalisoimaan antiikin myytin ylliluonnollisia aineksia ja kritisoi tarun naiskuvaa.

Medeia osana argonauteista kertovaa tarustoa

Wolf on Euripideen ja Senecan tavoin rajannut Medeiaa kertovan teoksensa käsittelemään pääasiassa tapahtumia Korintissa, jonne Medeia on paennut yhdessä miehensä Jasonin kanssa. Wolfin romaanissa on edeltäjiensä tapaan runsaasti viittauksia Medeian ja Jasonin sekä viimeksi mainitun johtamien argonauttien aiempiin seikkailuihin. Ne muodostavat antiikin mytologiassa laajemman, argonauttien matkoista kertovan tarupiirin.

Käyn seuraavaksi läpi argonauttien retkestä kertovan taruston päävaiheet kuten Castrén (2017) ja Kajava (2013) ovat ne esittäneet ja siltä osin, kun seristeävät Medeian tarinan kanssa. Tämän jälkeen tutkin, miten Wolfin versio eroaa tai mukailee antiikin aikaista tarustoa ja mitä tästä seuraa Wolfin teoksen tulkinnan kannalta. Keskityn vertailussa erityisesti Euripideen näytelmäversioon, sillä sen vaikutus Medeian nykykuvaan on ollut merkittävä.

Argonauttien taru saa alkunsa kreikkalaisen kuninkaanpojan Jasonin palatessa kotikaupunkiinsa Iolkokseen vaatiakseen valtaistuinta, johon hän on syntyperänsä puolesta oikeutettu. Valtaapitävä Jasonin setäpuoli Pelias ei halua luovuttaa valtaistuinta ja joutuu neuvotteluihin Jasonin kanssa. Pelias kysyy Jasonilta, minkälaiselle miehelle tämä itse olisi vastaavassa tilanteessa valmis luovuttamaan kuninkuuden. Jason muistaa tarinan kultaisesta oinaasta, joka aikoinaan kuljetti Jasonin lähisukulaiset Hellesin ja Friksoksen merten yli Korinttiin ja sanoo, että voisi luovuttaa vallan sille, joka toisi tuonkultaisen oinaan taljan takaisin. Pelias tarttuu Jasonin sanoihin ja lupaa luovuttaa valtaistuimen Jasonille, jos hän noutaa kultaisen taljan Kolkhiista. Pelias luulee näin pääsevän eroon valtaistuimen tavoittelijasta, koska uskoo Jasonin kuolevan matkalla. (Castrén 2017, 141-143.)

Jason kokoaa Ateenassa 50 miehen ryhmän mukaansa vaaralliselle ja mahdottomalta kuulostavalle matkalle (Kajava 2013, 119). Lukuisten seikkailuiden jälkeen argonautit pääsevät perille Kolkhiiseen, jonka kuningas Aietes (Medeian isä) ei haluaisi luopua taljasta ja asettaa sen saannin ehdoksi kaksi vaikeaa tehtävää. Jasonin pitää kyntää kivinen pelto tulta syöksevilla sonneilla; kylvää tämän jälkeen peltoon lohikäärmeen hampaita, joista kasvaa satureita, jotka käyvät kylväjensä kimppuun. Tästä selvittyään Jason saa astua yksin lehtoon,

jossa kultainen talja riippuu, mutta hänen on vielä surmattava taljaa suojeleva valtava lohikäärme. (Castrén 2017, 155;Kajava 2013, 119.)

Medeia, Hekate-jumalan papitar ja suuri noita, päätyy auttamaan Jasonia jumalten juonien myötä: rakkauden jumala Eros ampuu Medeiaa nuolella. Medeia rakastuu Jasoniin ja on valmis tekemään mitä tahansa hänen puolestaan. Näin Medeia päätyy taikavoimillaan auttamaan Jasonia hankkimaan taljan, vaikka tekee samalla vastoin isänsä tahtoa, mikä on jumalten silmissä vakava rikkomus. (Castrén 2017, 154-156.)

Medeia pakenee Kolkhiista argonauttien kanssa ja ottaa mukaan pikkuveljensä. Medeian isä lähtee takaa-ajoon. Takaa-ajajia hidastaakseen Medeia surmaa pikkuveljensä ja heittää tämän paloittelun ruumiin mereen. Ruumiinosien keräily ja ruumiin hautaaminen viivästyttää takaa-ajajia tarpeeksi, jotta argonautit pääsevät pakoon. Jumalat kuitenkin suuttuvatMedeialle, koska hän on pettänyt isänsä ja murhannut veljensä. Medeia ja Jason käyvät sovittamassa teot Kirke-noidan luona. (Castrén 2017, 159-156.)

Paluumatkalla Iolkokseen seurue kohtaa useita vastoinkäymisiä, joista selviytymisessä Medeialla taikavoimineen on vaihteleva rooli (Castrén 2017, 161-168). Perillä Iolkoksessa kansa ottaa argonautit juhlien vastaan, mutta kuningas Pelias on vihainen. Hän murhauttaa Jasonin isän Aisonin ja aikoo tehdä saman myös Jasonille.

Tilanteesta selvitäkseen Medeia ja Jason päättävät esittää ystävyyttä Peliakselle. Kun tilanne on rauhoittunut Medeia väittää Peliaan tyttärille, että hän voi taioillaan nuorentaa heidän jo kovin vanhentuneen isän. Todistaakseen tämän, Medeia paloittelee vanhan pässin ja heittää sen palat kiehuvan veteen. Kattilasta nousee nuori oinas. Peliaan tyttäret tekevät saman isälleen ja näin Pelias kuolee. Peliaan poika Akastos suuttuu ja Medeia ja Jason päättävät paeta. He etsivät suojaa Korintin saarelta, jota hallitsee Jasonin kaukainen sukulainen Kreon. Myös Medeian isä on aikoinaan hallinnut Korintissa. (Castrén 2017, 168-170.)

Korintissa paikalliset kuitenkin vieroksuvat Medeiaa tämän vieraan syntyperän ja taikavoimien takia. He syyttävät tätä kaupunkia vaivaavista vastoinkäymisistä. Lopulta Jasonkin kääntyy Medeiaa vastaan koska näkee tämän esteenä omalla urallaan etenemiselle. Korintin kuningas Kreon arvostaa Jasonia. Koska Kreonilla ei ole jälkeläistä vallanperijäksi, hän alkaa pitää Jasonia seuraajanaan ja kaavailee tyttärtään Glaukea tämänuudeksi puolisoiksi. Jason vastustelee pitkään, mutta taipuu lopulta kunnianhimonsa takia. Kun Medeia saa tietää tapahtumista keskellä Jasonin ja Glauken hääpäivän juhlahumua, hän suuttuu ja kiroaa Jasonin. Hänet työnnetään kuitenkin syrjään ja Kreon määrää Medeian lapsineen karkotettavaksi Korintista. Jason saapuu myöhemmin sättimään Medeiaa juhlan häiritsemisestä. Medeia – kosto jo mielessään – pyytää

teeskennellen anteeksi tekoaan ja kertoo myöntävänsä karkotukseen. Hän lähettää lapsensa viemään myrkyttämänsä puvun ja otsaripan Glaukelle lahjaksi. Puku syttyy tuleen ja polttaa palatsin tappaen sekä Glauken että Kreonin.

Korinttilaiset kivittävät lahjan tuoneet lapset. Kostaakseen miehensä petoksen, Medeia surmaa kaksi vielä elossa olevaa poikaansa ja hautaa heidät Heran temppelin alueelle. Medeian isoisa Helios (auriongon jumala) lähettää lentävän valjakon kyyditsemään Medeian pois ja näin Medeia pakenee Teebaan. Jason harhailee Korintissa lohdutusta etsien ja päätyy lopulta nukkumaan rantaan Argo-laivan tammisenkokkapuun alle. Yöllä nousee kova tuuli, joka pudottaa kokkapuun Jasonin päälle ja hän kuolee. (Castrén 2017, 170-172.)

Wolfin romaanin poikkeamisen antiikin tarustosta voi havaita teoksen alusta löytyvää henkilöluetteloa tutkimalla. Wolf nimeää luettelossa romaaninsa kuusi kertojaa, joiden tajunnan kautta tarina fokalisoituu. Medeian lisäksi kertojina toimivat Jason, Glauke sekä Wolfin taruun lisäämät hahmot: Korintin kuninkaan Kreonin kaksi astronomia Leukon ja Akamas sekä Agameda ”Medeian entinen oppilas Kolkhiista”. (Wolf 2000, 7.) Kertojien esittelyiden alla Wolfin romaanin alussa on myös lista muista siinä esiintyvistä henkilöistä. Useita näistä – kuten kuningas Kreonin kuollutta tytärtä Ifinoea tai kuvanveistäjä Oistrosta – ei löydy Euripideen, Castrénin tai Kajavan teoksista. Wolf lienee keksinyt heidät, tai etsinyt hahmot muista antiikin lähteistä.

Wolf rationalisoi yliluonnolliset tapahtumat

Selkein ero Wolfin romaanissa Euripideen tarinaversioon verrattuna, on sen kauttaaltaan rationalisoiva tapa käsitellä myyttisiä tapahtumia. Vaikka viitteitä jumaliin ja myyttien yliluonnollisiin tapahtumiin mainitaan tekstissä runsaasti, ei Wolfin romaanin maailmasta löydy luonnonilmiöitä tarkasti ennustavien astrologien lisäksi mitään nykylukijasta selkeästi yliluonnollista. On vain sattumia ja ihmisiä, jotka haluavat selittää tapahtumia ja tekoja jumalilla sekä ajan kanssa muuttuvia tarinoita, joihin matkan varrella tulee mukaan yliluonnollisia elementtejä.

Wolfin kertojat selittävät rationaaliset taustatantiikin tarun erikoisuuksille kuten kultaisen taljalle, tulta syökseväälle lohikäärmeelle ja Medeian rakastumiselle Jasoniin. Toisin kuin Euripideen tarussa Wolfin romaanissa Medeia ei ihastu Jasoniin Eroksen ampuman nuolen takia, vaan näkee Jasonin pakokeinona päästä pois raakaan diktatuuriin pyrkivänsä isänsä vallan alta. (Castrén 2017, 154-156; Wolf 2000, 86). Kultaisen taljan hankkimista kuvatessaan Wolfin Jason-kertoja kyseenalaistaa tarun lohikäärme-kerroksen ja esittää syytä tarun synnylle:

” Käärme. Näen siitä vieläkin unia. Tuon Kolkhiin hirviön, joka kauhistuttavan pitkänä kiertyy tammenrungon ympärille, näen unessa sellaisena kuin se esiintyy minun miesteni kuvauksissa: sillä on kolme päätä, se on yhtä paksu kuin tammen runko ja se syöksee tulta, kuinkas muuten. En halua puuttua asiaan, voi olla, etten taitelun tuoksinassa tullut huomanneeksi aivan kaikkea, ja korinttilaiset haluavat kuulla, että villissä idässä eläimet ovat voittamattomia ja kammottavia.” (Wolf 2000, 47.)

Wolfin versiossa kultainen talja saa kultainen-etuliitteen vasta argonauttien puheissa. Jasonin setä Frikos on tuonut Kolkhiiseen aivan tavallisen oinaan taljan. Perinteiden mukaantaljaa on kuitenkin käytetty Kolkhiissa kullanhuuhdonnassa ja taljaa tutkittuaan argonautit alkavat nimittää sitä kultaiseksi. (Wolf 2000,32.) Myös Castrén mainitsee kullan huuhdonta-perinteen mahdollisena taustana kultaisen taljan tarunsynnylle (Castrén 2017, 174).

Castrénin (2017) mukaan korinttilaiset syyttävät Medeiaa kaupunkia kohtaavista vastoinkäymisistä, mutta niitä ei mainita Euripideen versiossa. (Castrén 2017, 171.) Wolf sen sijaan kertoo kaupunkiin iskeneestä maanjäristyksestä ja rutosta, joiden syyt kuninkaan neuvonantajat pyrkivät laittamaan Medeian niskoille. Rutto ei kuitenkaan johdu Medeian läsnäolosta vaan se leviää maanjäristyksessä kuolleiden hautaamatta jääneistä ruumiista (Wolf 2000, 147-148). Kreonin ylimmäinen astronomi Akamas lahjoo ”roskaväen” hyökkäämään Medeian kimppuun, jotta huhuttaman syyllisyydestä lähtevätkiertämään kaupungissa (Wolf 2000, 143-144). Ikävien tapahtumien ja pahojen tekojen vyöryttäminen Medeian niskoille huipentuu Wolfin romaanin lopussa. Ennen pakenemistaan, Medeia käy piilottamassa lapsensa Heran temppeliin, mutta ei tapa heitä kuten Euripideen versioissa (Euripides 1966, 53-54). Korinttilaiset kuitenkin löytävät lapset ja tappavat heidät. Tappajaksi aletaan kuitenkin syyttää Medeiaa ja näin hän jää elämään myyttisenä lapsenmurhaajana tuleville sukupolville. (Wolf 2000, 185 & 190-194.)

Antiikin myyttien naiskuvan kritiikki ja uudelleenkirjoitus

Wolfin romaani ei ole vain myyttien rationalisointia. Yliluonnollisen luonnolliseksi selittämisen ohella selkeä ero Euripideen taruun on Wolfin romaanin naishahmoissa. Wolfin versiossa naiset ovat usein oikeamielisempiä kuin miehet ja pyrkivät hyvään, eivät noitamaisia juonittelijoita kuten Euripideen näytelmässä. Toki poikkeuksiakin löytyy, kuten Medeian entinen oppilas Agamede, joka päättyy vallanhimossaan juonittelemaan Medeiaa vastaan.

Medeia kuvataan kyllä vahvaksi ja kaltoin kohdelluksi naiseksi Euripideen versioissakin. Hahmoksi, joka ei juurikaan tee pahaa ”ilman syytä”, mutta hänessä piilee kostonhimoa, vihaa ja pahuutta, jota Wolfin version

Medeista ei löydy. Euripideen (1966) näytelmän lopussa Medeia seisoo talonsa katolla tapettuaan poikansa ja kertoo Iasonille tekojensa syyksi miehensä oman käytöksen, joka hänen piti kostaa (Euripides 1966, 55).

”Medeia: Sua iskin, niin kuin ansaitsikin sydämeen.

Jason: Myös sull’ on sama tuska, mikä mullakin.

Medeia: Se hyöty, katsos, tuskast’ on: et naura nyt!

Jason: Voi, lapset, joille julma äiti annettiin!

Medeia: Voi lapset, jotka tappoi taaton kataluus!”

(Euripides 1966, 55.)

Wolfin Medeia puolestaan vain toivoo, että hän osaisi suuttua, muuttua oikein pahaksi ja valehdella, mutta ei siihen kykene: ”Valitettavasti olen vain ällistynyt” (Wolf 2000, 91).

Euripideen tarussa Medeia syyllistyy murhiin kerta toisensa jälkeen. Ensin hän tappaa veljensä Kolkhiissa (Euripides 1966, 9 & 54). Sitten hän juonii Peliaan tyttäret paloitlemaan ja heittämään isänsä pataan (Euripides 1966, 3). Wolfin romaanissa fanaattiset vanhat naiset tappavat ja paloitlevat Medeian veljen kuninkaan kehotuksesta, jotta kuningas ei menettäisi pojalleen kruunua (Wolf 2000, 84-85). Huhut Medeian syyllisyydestä saavat ainesta tämän ottaessa laivaan mukaan veljensä ruumiin palat ja heittäessä ne mereen, koska uskoo veljensä halunneen tulla niin haudatuksi (Wolf 2000, 86-87). Peliaan kuolemaa Wolf ei käsittele.

Euripideen versiossa Medeia surmaa Korintissa kuninkaan tytär Glauken – Jasonin uuden vaimon – lahjoittamalla hänelle myrkytetty ja noidotut vaatteet, jotka syttyvät tuleen ja tappavat myös tytärtään pelastamaan rientävän Kreonin (Euripides 1966, 39-49). Myös Wolfin romaanissa Medeia lahjoittaa puvun Glaukelle, mutta mitään myrkyttämiseen tai kirouksiin viittaavaa lahjaan ei liitetä. Päinvastoin Medeia tuntuu säälivän Glaukea, eikä halua tälle mitään pahaa (Wolf 2000, 158 & 174-175.) Glauke tappaa itsensä hyppämällä kaivoon. Koko romaanin kontekstissa lukija saa käsityksen, että Glauke ei enää halua elää, sillä hänelle on selvinnyt miten ja miksi hänen sisarensa on kuollut. Medeiaa tapaturmasta keksii syyttää Kreonin neuvonantaja Akamas. (Wolf 2000, 186-187.)

”Akamas on nyt voittaja. Glauken kuoltua juuri hän julkisti tiedonannon, johon kaikkien on pitädyttävä henkensä uhalla: Medeia oli sen mukaan lahjoittanut Glaukelle hirvittävänä läksiäislahjana myrkytetyn puvun, joka sitten Glauken puettua se ylleen oli polttanut hänen ihoaan, niin että hän kivusta suunniltaan oli etsinyt viilennystä ja pudonnut kaivoon.

(Wolf 2000, 187.)”

Medeia näyttäytyy Wolfin romaanissa hahmona, jonka tekoja ja elämää muut vääristelevät, minkä takia hänestä kertovat tarinat ovat jääneet elämään ”virheellisinä”. Tämä tiivistyy hyvin astronomi Leukonin sanoissa hänen kuvatessa tilannetta, jossa korinttilaiset ovat ajaneet Medeian kaupungista:

”Kadehdin, koska hän [Medeia], viaton uhri, ei joutunut kärsimään sisäisestä ristiriidasta. Kuilu ei ollut hänen sisässään vaan ammotti hänen ja niiden välillä, jotka olivat panetelleet häntä ja tuominneet hänet, jotka ajoivat häntä halki kaupungin, hakkuivat häntä ja sylkivät hänen päälleen.” (Wolf 2000, 184.)

Medeian oman maineen lisäksi Wolfin *Medeiassa* puhdistetaan myös toisen antiikin kuuluisan noidan, Medeian tädin Kirken maine. Medeia ja Jason pysähtyvät Kirken saarella pakomatallaan sovittamaan Medeian veljen kuoleman, vaikka se ei heidän syytänsä olekaan. Saarella Medeialle selviää, että myös Kirken maine on aikanaan tahrittu hänen noustuaan kuningasta vastaan. Myös Kirkeä on syytetty muiden tekemistä rikoksista ja kansa kiihotettu häntä vastaan keksityin syin. Kirken luokse hänen noitamaineensa perässä saapuvat matkailijat haluavat kuulla häneltä myyttisiä taruja, jotka siirtävät vastuun heidän pahoista teoistaan pois heiltä itseltään. (Wolf 2000, 89-90).

”Tiedätkö, mitä he etsivät, Medeia? Kirke kysyi minulta. He etsivät naista, joka sanoo heille, ettei mikään ole heidän syytään; että jumalat, joita he joskus rukoilevat, ajavat heidät tekoihinsa. Että verijäljet, jotka he jättävät jälkeensä kuuluvat jumalien heille määräämään mieskohtaloon. He ovat isoja, hirvittäviä lapsia.” (Wolf 2000, 90.)

Wolfin *Medeia* on ikään kuin historian uudelleen kirjoittamista vahvojen, oikeamielisten naisten näkökulmasta, joiden maineen vallanhimoiset ja väkivaltaiset tahot (etenkin miehet) ovat valheillaan tuhrineet. Juuri Medeian vahvuus ja oikeamielisyys koituu Wolfin romaanissa hänen kohtalokseen.

Kokonaisuutena Wolfin romaanista välittyy vahva feministinen sanoma: vallanhimollaan ja väkivaltaisuudellaan miehet ovat saaneet maailmassa suurimmat pahuudet aikaan ja estäneet juonitteluillaan hyvän ja oikeamielisyyden toteutumisen. Feminististä viestiä vahvistaa osa Wolfin romaanin lukujen väliin sijoitetuista lainauksista. Esimerkiksi kolmas lukualkaa lainauksella Euripideen *Medeiasta* (1966) ”Naiset eivät syntyjään luonnu jaloihin tekoihin, mutta ovat taitavia tekemään pahaa” (Wolf 2000, 59). Tämä tuntuu alleviivaavan antiikin tarun misogyniaa, jota Wolf ehkä haluaa romaanillaan oikoa ja kritisoida. Tähän oikomiseen tuntuu viittaavan myös romaanin aloittava kursivoitu, eikä kenellekään sen kertojalle nimetty teksti, jossaikään kuin kutsutaan tarujen Medeia esiin ensimmäistä kertaa sellaisena, kuin hän oikeasti on: ”Lausomme nimen ja siirrymme hänen aikaansa, sillä seinät on helppo läpäistä, kohtaamme sen jonka toivoimme kohtaavamme, ja hän vastaa empimättä meidän katseeseemme aikojen syvyydestä. Onko hän

lapsenmurhaaja? Epäily iskee ensi kertaa. Ivallisesti hän kohauttaa olkapäitään, kääntää selkensä, hän ei tarvitse meidän epäilyksiämme, ei meidän haluamme kohdella häntä oikeudenmukaisesti, hän menee pois.” (Wolf 2000, 9.)

Liisa Steinby (2010) on perehtynyt Christa Wolfin *Kassandra* (1985) ja *Medeia* (2000) romaanien myyttien käyttöön *Medeiasta pronssisoturiin: kuka tekee menneestä historiaa?* -kokoelmassa julkaistussa artikkelissaan. Steinbyn (2010) mukaan myyttien käyttö oli natsi-Saksassa teini-ikäiseksi kasvaneelle ja rajatun sananvapauden DDR:ssä aikuisena asuneelle Wolfille paitsi menneisyyden ja nykyisyyden suhteen reflektointia, myös keino naamioida oman aikansa politiikan ja kulttuuriin kritiikkiä. Steinbyn (2010) mukaan *Medeiassa* kritiikki kohdistuunaisten alisteisen aseman lisäksi siihen, miten myyttisillä ajattelumalleilla edelleen korvataan yhteiskunnallista analyysia ja itsekritiikkiä (Steinby 2010, 114 -116).

Lopuksi

Yhdistelemällä antiikin ja oman aikansa aineksia Wolfin *Medeia* tuntuu muistuttavan, että myytit ja kansantarut – oli niiden taustalla mitä tahansa oikeita tai keskittyjä tapahtumia – vaikuttavat yhteiskuntaan. Se miten ja mitä tarinoita kerrotaan tai muokataan, voi vaikuttaa vuosien, tai vuosisatojen päähän. *Medeia* näyttäytyy Wolfin kirjassa hahmona, jonka teot ja elämä on ääristelty, mistä johtuen *Medeian* myytti on jäänyt elämään “virheellisinä” ja misogyynisenä naisen mallina.

Wolfin kirja on ikään kuin historiallisen tarun uudelleen kirjoittamista itsenäisen ja oikeamielisen naisen näkökulmasta. Samalla se käsittelee myös aina ajankohtaisia poliittisia ja moraalisia kysymyksiä. Sitä, miten pitkälle ihmiset ovat valmiita menemään suojellakseen itseään, säästyäkseen itsehuonommalta kohtalolta tai moraaliselta kriisiltä. Wolfin romaanin kertoja Leukon mainitsee tämän ja *Medeian* roolin tuon salatun kipupisteen tökkijänä seuraavasti: ”*Medeian* osaksi oli tullut paljastaa salattu totuus, johon meidän elämämme perustui, ja että me emme kestäisi sitä paljastusta.” (Wolf 2000, 144.)

Totuuteen ja oikeudenmukaisuuteen pyrkiessään Wolfin *Medeia* muistuttaa hieman toista antiikin tragedian päähenkilöä Oidipusta, joka tietämättään surmasi isänsä, meni naimisiin ja sai lapsia äitinsä kanssa. Kun totuus alkaa selvitä, kuningas Oidipus ei jarruttele tai peittele sen paljastumista vaan oli valmis kärsimään seuraukset. (Niemi-Pynttari, 2019.) Wolfin romaanissa *Medeia* ei tosin itse ole syyllistynyt edes tietämättään mihinkään julmuuteen, eikä valheilla peitelty totuus Kreonin tyttären murhasta paljastu.

Jotain olennaista historiallisten myyttien ravistelun kannalta tuntuu tiivistyvän *Medeian* lasten kuolemaan. Niin Euripideen näytelmässä (1966) kuin myös Senecan (2013) versiossa *Medeia* murhaa omat lapsensa (Euripides 1966, 51; Seneca 2013, 71-73.) *Medeian* lapsenmurhista kertoviin antiikin ajan lähteisiin ja antiikin Kreikassa

oikeasti harjoitettuihin Medeian lasten muistotraditioihin perehtyneen Francis M. Dunnin (1994) artikkeli asettaa Wolfin romaanin ja Euripideen version lapsimurhat kiinnostavaan valoon. Dunnin mukaan mikään Euripideen versiosta erillään ollut itsenäinen versio ei väitä Medeian itse tappaneen lapsiaan. Murhaajaksi nimetään aina korinttilaiset. Aina ei mainita murhaajaa ollenkaan, vaan lapset ovat vain kuolleet Heran temppelissä. (Dunn 1994, 105-107.) Dunnin mukaan Euripideen näytelmää antiikin aikana kommentoinut Parmeniscus väitti jopa korinttilaisten maksaneen Euripideelle, jotta tämä tekisi Medeiasta näytelmässään omien lasten murhaajan (Dunn 1994, 106). Dunnin havainto tuntuu voimistavan Wolfin romaanin viestiä siitä, että myytteihin kannattaa aina suhtautua kriittisesti, olivat ne ikivanhoja tai uusia. Jos kaikki Euripideitä edeltäneet versiot ja sitäkin myöhemmät itsenäiset versiot eivät ole pitäneet Medeiaa lastensa murhaajana, on Euripideen meille säilyneen näytelmäversion vaikutus nykykäsitykselle myyttisestä Medeiasta ollut valtava. Se näkyy myös esimerkiksi Castrénin antiikin myyttejä esittelevässä teoksessa, jossa Medeian neljästä lapsesta korinttilaiset murhaavat kaksi ja Medeia itse toiset kaksi. (Castrén 2017, 171-172.)

Huolimatta siitä, että tämän esseen puitteissa ei ollut mahdollista perehtyä kuin murto-osaan Wolfin romaanissa esitetyistä rationalisoinneista, jo tässä esseessä mainitut myytin ”oikaisut” antavat Wolfin romaanille uskottavuutta ja voimaa, jota pelkkä vanhan Medeian tarun sellaisenaan uusinta tuskin olisi synnyttänyt. Vaikka ei ole syytä olettaa, että Wolfin romaani olisi tai edes pyrkisi olemaan kauttaaltaan historiallisesti ”todempi” kuin alkuperäinen Medeian taru, sen sillanrakennus myytin ja historiankirjoituksen välillä saa lukijan pohtimaan myyttien syntyä ja roolia kulttuurissa. Alkuperäisen tarun ja historioitsijoiden tiedon rinnalla luettuna Wolfin romaani herättää pohtimaan laajemmin, miten niin antiikin kuin esimerkiksi Kalevalan myytit ovat syntyneet, mitä niillä on pyritty korostamaan, mitä peittämään ja miten ne ovat ajan saatossa vaikuttaneet niiden päälle ja ympärille syntyneisiin kulttuureihin ja yhteiskuntiin.

Lähteet:

Castrén P. (2017). *Antiikin myytit*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava

Dunn F. M. (1994). Euripides and the Rites of Hera Akraia. *Greek, Roman, and Byzantine Studies*, No 1/1994, 103–115.

Euripides (1966). *Medeia, Ifigeneia Auliissa*. Helsinki: WSOY

Kajava M. (2013). Myytit ja uskonnot. Teoksessa Kivistö S. & Riikonen H. K. (toim.) *Mitä jokaisen tulee tietää antiikista. Kreikka & Rooma*. Helsinki: Avain, 103–131.

Niemi-Pynttari R. (2019) Antiikin Kreikan tragedia ja sen perintö. Länsimaisen kulttuurin teemat ja kuvasto – kurssin luento 23.1.2019 Jyväskylän yliopistossa.

Seneca L. A. (2013). *Kaksi tragediaa: Medeia & Thyestes*. Helsinki: Basam Books

Steinby L. (2010) Myytti menneisyyden ja nykyisyyden reflektoinnin keinona: Christa Wolfin Cassandra ja Medeia. Teoksessa Grönholm P. & Sivula A. (toim.) *Medeista pronssisoturiin: kuka tekee menneestä historiaa?* Turku: Turun historiallinen yhdistys, s. 110-135.

Wolf C. (2000). *Medeia, Kertomus kuudella äänellä.* (Saksankielinen alkuteos: Medea. Stimmen. 1996)
Helsinki: Tammi

Wolf C. (1985). *Kassandra.*(Saksankielinen alkuteos: Cassandra 1983) Helsinki: Kirjayhtymä.

Daniel Pajunen on kirjallisuuden opiskelija Jyväskylän yliopistosta